

Jasná budúcnosť z knihy Daniel

Boh drží dejiny sveta vo svojich rukách

Boh drží dejiny sveta vo svojich rukách

Daniel 7. kapitola

Prvých šesť kapitol knihy Daniel sú kapitoly historické. Siedmou kapitolou sa začína prorocká časť. Kým prvých šesť kapitol podáva príbehy, ktoré poskytujú zásady prípravy na dobu konca, posledných šesť kapitol odhaľuje udalosti, ktoré predchádzajú koncu. Teraz už nejde o skutočné životné príbehy, ale o vzdialenú, a prorockým snom priblíženú budúcnosť. Štýl pisateľa sa mení: reč je symbolická, na scénu vstupujú fantastické zvieratá, objavujú sa symbolické číselné údaje. Je to tzv. apokalyptický žáner. Na zvýraznenie tejto zmeny je prerušená chronologická následnosť. Táto kapitola nás privádza do roku 556 pred Kr. na začiatok kraľovania Bělšaccara, zatiaľ čo Nabonid sídli v Temane. Je to rok, v ktorom Cýrus vybojoval rozhodujúce víťazstvo proti médskemu kráľovi Astyagovi. Kapitola obsahuje viaceré motívy prevzaté z predchádzajúcich častí. Najtesnejšie je však spojená s 2. kapitolou. Obidve videnia sú paralelné. Zahŕňajú časové obdobie od Babylona až do konca dejín a týkajú sa štyroch kráľovstiev predstavených symbolmi (kovy v 2. kap. a zvieratá v 7. kap.). Tieto vzťahy, a predovšetkým paralelizmus medzi 2. a 7. kapitolou, sú nielen svedectvom ich vzájomnej jednoty, ale naznačujú aj to, že 7. kapitola sa má čítať vo svetle 2. kapitoly. Videnie zo 7. kapitoly je predsa len odlišné. Od začiatku sme na to upozornení. V 2. kapitole mal prorocký sen babylonský kráľ Nebúkadnecar a Daniel ho len predkladá a vysvetľuje. V tejto kapitole má videnie sám prorok.

Danielove videnie

Danielove proroctvá sa začínajú základným náčrtom dejín v 2. kap. Postava zo štyroch kovov zobrazuje štyri vládnuce ríše. Prsty nôh postavy zobrazujú rozdelenie štvrtej ríše. Kameň zobrazuje zriadenie Kristovho kráľovstva. Ak pristúpime k 7. kap. knihy Daniel, vidíme tam ten istý základný náčrt. Ako symboly pre ríše sú použité zvieratá. A základný náčrt je oproti 2. kap. rozšírený. Kniha Daniel obsahuje štyri základné prorocké náčrty: 2. kap., 7. kap., 8. a 9. kap., 11. kap. Tieto štyri základné prorocké línie majú rovnaký základ, no každá z nich pridáva určité detaily, o ktorých sa v predchádzajúcich

videniach nehovorí. Pri štúdiu 7. kapitoly poznáte, ako sa proroctvo samo vykladá. Niektorých ľudí prorocké symboly mätú. Zdajú sa byť nejasné. Ale nemusí to tak byť. Pozrime sa na tieto symboly a na ich vysvetlenie, ktoré nachádzame v 7. kapitole.

„Daniel hovoril a riekol: Videl som vo svojom videní v noci, a hľa, štyri nebeské vetry sa vyrútili na Veľké more. A štyri veľké zvieratá vystupovali z mora, rozdielne jedno od druhého.“ (Dan 7, 2-3)

Najprv musíme nájsť kľúč k biblickým proroctvám. Mnoho ľudí biblické proroctvá nepochopí, pretože nemá kľúč k proroctvám, ktorým by si mohli otvoriť dvere. Ak budete študovať proroctvá, zistíte, že prorocké symboly sú stále. Podľa 2. verša rozpútali búrku na veľkom mori štyri vetry. Pozrime sa, čo v biblických proroctvách znamená vietor. Jeremiáš 49,36-37 napísal: *„A privediem štyri vetry na Elám zo štyroch nebeských strán; rozosejem ich do všetkých týchto vetrov; nebude národa, ku ktorému by neprišli rozohnaní z Elámu. Elámcom naplním strachom pred ich nepriateľmi i pred tými, čo im siahajú na život. Privediem na nich pohromu, páľčivosť môjho hnevu - znie výrok Hospodinov - a pošlem za nimi meč, kým neskončujem s nimi.“* Tu sú spomenuté tiež štyri vetry. Aký je ich prorocký význam? Boh hovorí, že privedie na nich svoj meč a svoj hnev.

Čo teda predstavuje vietor? Predstavuje meč, oheň, skazu. Predstavuje vojnu, boj, zápas.

Tieto štyri nebeské vetry sa vyrútili na Veľké more. V Biblii tiež nájdeme niečo o symbole mora.

Čo znamená voda alebo more? *Zjavenie 17,15: Povedal mi ešte: Vody, ktoré si videl, kde sedí neviestka, sú ľudia, zástupy, národy a jazyky.* Ľudí, národy, jazyky, množstvá. Takto videl Daniel v symbole vetrov, ktoré sa vyrútili na more, boj a zápas medzi ľuďmi. V zápase, ktorý sa začal v jeho dňoch a rozvíjal sa ďalej, videl Daniel vzrast a pád národov. Všimnite si dva kľúče, ktoré sme objavili. Vietor predstavuje vojnu, voda predstavuje ľudí.

Ak čítame v Biblii slovo „vietor“, neznamená to vždy vojnu. Kedykoľvek čítame v Biblii slovo „voda“, neznamená to vždy ľudí. Písmu sa má rozumieť v jeho presnom literárnom podaní, ak sa to netýka nejakého prorockého symbolu v proroctve. V proroctvách Daniel a Zjavenie majú použité slová tento symbolický význam.

Štyri šelmy. „*A štyri veľké zvieratá vystupovali z mora, rozdielne jedno od druhého.*“ *Daniel 7,3* Spomedzi ľudí a prostredníctvom bojov a vojen vystupovali štyri rozdielne šelmy.

Tu je ďalší prorocký kľúč. „*Tie štyri veľké zvieratá, to sú štyria kráľi, ktorí povstanú zo zeme.*“ *Daniel 7,17* Štyri šelmy teda predstavujú štyroch kráľov. Ak sa pozrieme do 23. verša, poznáme, že kráľ a kráľovstvo je synonymum. „*Štvrté zviera bude štvrtým kráľovstvom na zemi, ktoré bude odlišné od ostatných kráľovstiev. Pohltí celú zem, rozmláti a rozdrví ju.*“ *Daniel 7,23* Šelma predstavuje kráľa resp. kráľovstvo. V 7. kap. knihy Daniel sú štyri svetové mocnosti zobrazené štyrmi šelmami.

Lev, medveď a leopard

V skutočnosti sa tieto zvieratá na leva, medveďa a leoparda len podobajú. Text pripomína, že sú „podobné“, sú „ako“ (v. 4-6). Ide tu o prirovnanie, symbol. Na jednej strane tieto zvieratá poznáme a na druhej strane predstavujú abnormálne vlastnosti. Modernému čitateľovi sa Danielov sen môže zdať nesúvislý a odstrašujúci. Dejinné pozadie však odhaľuje mnoho symbolických významov týchto zvierat. V babylonskej tradícii sa považujú za predzvesť určitých významných udalostí. V biblickej tradícii tieto hybridné zvieratá znamenajú zároveň aj znásilnenie princípu stvorenia: „podľa svojho druhu“ (1 Moj 1) a levítskeho zákona: „*Nepúšťaj svojho hoväda pojiť sa s hovädom iného druhu*“ (3 Moj 19,19). Zvieratá teda predstavujú nečisté sily, ako upozornenie, že dejiny, ktoré predstavujú, sú predovšetkým dielom zdola.

Lev

Lev s krídlami orla zodpovedá prvému kovu sochy z 2. kapitoly, a predstavuje Babylon. Okrídlený lev tvorí jeden zo znakov babylonského umenia, ktoré môže aj súčasný návštevník obdivovať v múzeách Bagdadu a na obrovských bránach babylonských múrov. Nachádza sa aj na početných basreliéfoch tzv. babylonskej cesty. Samotný Nebúkadnecar je v Biblii zobrazený v tejto dvojakej výzbroji leva a orla (Jer 49,19.22). Nemusíme teda hľadať vysvetlenie symbolu okrídleného leva v astrológii a mytológii. Biblická tradícia a známe babylonské sochy onej doby na objasnenie Danielovho videnia postačujú. Okrem tejto dejinnej skutočnosti prezrádza lev s krídlami orla aj určitý mimoriadny zámer. Lev je

predovšetkým symbolom sily (Prísl 30,30) a orol symbolom rýchlosti (2 Sam 1,23). Tak ako je prvé kráľovstvo sochy v 2. kapitole „*hlavou*“, „*kráľom kráľov*“, aj tu je opísané superlatívami ako najsilnejšie a najrýchlejšie. Aj chirurgický zákrok, ktorému sa podrobilo, pripomína Nebúkadneccarovu skúsenosť (4. kap.). Krídla vytrhnuté z leva pripomínajú vytrhnuté vetvy a listy stromu. Namiesto zvieracieho srdca mu bolo dané ľudské srdce a bol postavený na dve nohy ako človek (v. 4). V zvislej polohe je teraz kráľ otvorený duchu zhora. Na krátky čas sa pohnútky zdola podrobujú dychu zhora. Ako sme už spomenuli, ľudské črty u zvieraťa prezrádzajú náboženský rozmer tohto panovníka. Obrátenie pohanského kráľa k Bohu spreď niekoľkých desiatok rokov, v Danielovej pamäti stále živé, je tak nezvyčajné, že si tu zaslúži zvláštnu zmienku. Táto udalosť totiž narušuje prirodzenú následnosť zvierat. Tajomstvo prvého zvieraťa teda nie je ťažké rozlúštiť – ide o Babylon. Zatiaľ čo sa Daniel nachádza pod vládou posledného babylonského kráľa Bělsaccara, otvára sa už výhľad na prevratnú zmenu. Babylon vládol od roku 606 pr.Kr. do roku 539 pr.Kr

Medveď

Od druhého kráľovstva výber zvierat už nesúvisí s dejinami, ale závisí predovšetkým od ich psychologickej podobnosti s kráľovstvom, ktoré predstavujú. Medveď je vybraný pre jeho krutosť (1 Sam 17,34; Am 5,19). Paralelne s 2. kapitolou predstavuje druhé kráľovstvo Médov a Peržanov, a nie len samostatne Médov alebo Peržanov. V knihe Daniel je toto kráľovstvo znázornené ako jeden celok (8,21). Zvláštna poloha tohto zvieraťa, ktoré „*bolo postavené na prednú stranu*“ (v. 5) potvrdzuje túto dvojitú totožnosť. Tým, že sa zodvihne na jednu stranu, je nevyhnutne tá druhá nižšia. V 8. kapitole je tá istá moc – Médi i Peržania – opísaná dvoma rohmi, z ktorých jeden je vyšší ako druhý (8,3). Medveď postavený na jednej strane predstavuje teda zdvojenie mocí, z ktorých jedna je silnejšia ako druhá. Dejiny potvrdzujú toto prorocké odhalenie. Okolo r. 650 pred Kr. si Peržania, napriek podrobeniu Médmi, zachovali určitú samosprávu a vytvorili tak štát v štáte. Cýrus, syn perzského kráľa Kambysa, ale po svojej matke aj vnuk médskeho kráľa Astyaga, nastupuje v r. 555 pred Kr. na perzský trón a okamžite – vďaka spolupráci časti perzskej šľachty – rozbíja médsku samostatnosť.

Odteraz majú nadvládu Peržania. Toto kolísanie síl sa odzrkadlilo aj v knihe Ester, kde sa namiesto tradičného výrazu „médsky a perzský“ používa spojenie „perzský a médsky“ (Est 1,3; porovnaj 10,2). Druhým znakom tohto zvieraťa sú tri rebrá v jeho tlame. Podobný symbol nachádzame aj v knihe Amos, kde sa motív „troch kusov“ spája so zvyškami po strašnej hostine pažravého zvieraťa (Am 3,12). Táto súvislosť sa potvrdzuje útočným postojom medveďa postaveného na prednú stranu, ktorý má v zuboch tri rebrá. Text hovorí, že medveď bol postavený „*bolo postavené na prednú stranu a v tlame medzi zubami mal tri rebrá*“ (7,5a). Videnie pokračuje a zreteľne komentuje: „... *povedali mu: vstaň a nažer sa hojne mäsa*“ (7,5b). Niektorí vykladači videli v troch rebrách narážku na tri mimoriadne perzské víťazstvá (Lýdia, Babylon, Egypt). Učebnica dejepisu popisuje Cýra ako jedného z najväčších dobyvateľov, akých zažilo antické obdobie. Ako panovník západného Iránu rozšíril na všetky strany svoje hranice a v priebehu necelých dvadsiatich rokov založil ríšu siahajúcu od Stredozemného mora až po čínske a indické hranice. Židovská tradícia veľmi rýchlo odhalila, že medveď v 7. kapitole predstavuje Peržanov, pretože, ako to komentuje s úsmevom Talmud, „Peržania jedia a pijú ako medvede, majú vlasy dlhé ako medvede, sú nepokojní ako medvede“. Iná pasáž Talmudu nazýva perzského anjela strážneho „Danielovým medveďom“. Médi a Pežania dobyli Babylon v roku 539 pr.Kr. a vládli do r. 331, kedy boli porazení vojskom Alexandra Macedónskeho.

Leopard

Leopard zodpovedá tretiemu kráľovstvu sochy a predstavuje Grécko. Predstava rýchlosti, ktorú leopard znázorňuje (Hab 1,8), je ešte znásobená pridaním štyroch krídel a prítomnosťou štyroch hláv je zvýraznená myšlienka ovládnutia. Počet štyri symbolizuje plnosť a univerzálnosť rozsahu. Kráľovstvo sa teda vyznačuje rýchlosťou svojich víťazstiev na všetky strany. Text upresňuje, že „*bolo mu dané panstvo*“ (v. 6). Tak ako v sne o soche, aj tu je iba pre tretie kráľovstvo príznačné vlastníctvo „*panstva*“ (2,39). Je zaujímavé, že táto črta u ostatných kráľovstiev chýba. Levovi bolo dané „*srdce človeka*“ (v. 4), medveďovi „*hojne mäsa*“ (v. 5), ale panstvo bolo dané len leopardovi. Je pravda, že určité panstvo dostáva každé zo zvierať. Lev s ľudským srdcom dostáva panstvo podobné panstvu

človeka vo vzťahu k zvieratám. Rovnakým spôsobom je v 2. kapitole Babylon predstavený človekom, ktorý podobne ako Adam, vládne nad zvieratami (2,38; porovnaj 1 Moj 1,28; Jer 27,5-7). Panstvo medveďa má materiálny a priestorový rozmer, ale je ohraničené. Týka sa len „*hojnosti mäsa*“. Iba u leoparda ide o panstvo neobmedzené. Na tomto mieste sa v 2. kapitole hovorí o „*celej zemi*“ (2,39). Postupne sa prechádza od „*hojnosti*“ k „*všetkému*“. Panstvo leoparda je teda zásadne odlišné. Je celistvejšie, hlbšie a všeobecnejšie. Je pravda, že vďaka Grécku sa ovládnutie, ktoré bolo doteraz obmedzené len na geografickú úroveň, dostáva aj do roviny kultúrnej. Grécke myslenie preniklo všade, ovplyvnilo mentalitu národov, a tak vtlačilo západnej civilizácii jej konečný ráz.

Gréci premohli Médov a Peržanov v bitke pri Arbeles v roku 331 pr.Kr. Médi a Peržania mali asi 300.000 mužov. Gréci pod vedením Alexandra mali vtedy asi 30.000 mužov. Alexander im neponúkol nič. Museli si sami variť jedlo a nemali žiadnu záruku pevného platu. Sľúbil im len majetok ich nepriateľov. Mohli zbíjať, drancovať a brať korisť národa, ktorý premohli. Alexander bol jedným z tých mimoriadnych politických vojvodcov, ktorí si dokázali okolo seba zhromaždiť ľudí. Zbožňovali Alexandra priamo ako boha. Alexander sa skvel ako meteor na obzore stredozemného sveta. Rýchlosť Alexandrovho dobývania je výstižne zobrazená leopardom s krídlami. Keby ste chceli zobrazit' rýchle dobytie, určite použijete obraz leoparda. A keď budete chcieť znázorniť štvornásobne rýchle dobytie, pridať budete leopardovi krídla. Tak to urobil Pán Boh. V tridsiatich rokoch dobyl Alexander celý svet. Nedokázal však ovládnuť sám seba. Čoraz viac pil. V oslabenom fyzickom stave, po prekonaní malárie pil a pil, až kým nezomrel.

Alexander a Ježiš

Je zaujímavé si všimnúť, že dvaja svetoví vodcovia zomreli v tridsiatich rokoch svojho života – Alexander a Ježiš Kristus. Alexander ponúkal svojim nasledovníkom bohatstvo a odmeny na tomto svete. Ponúkal im dočasnú slávu a šťastie. Vyžadoval úplnú poddanosť, podriadenosť a vernosť. Dobýval silou, brutalitou, násilím. Keď zomieral, dosiahol všetko a nič. Ježiš Kristus zomrel tiež v tridsiatich rokoch. Odmena, ktorú svojou smrťou ponúkol svojim nasledovníkom, nebola z tohto sveta. Ježiš nikdy nesľuboval

dočasné šťastie. Ukazoval svojim poslucháčom na večné bohatstvo, ktoré je nehnúce. Ježiš tiež vyžaduje úplnú oddanosť a vernosť. Aj keď pri smrti nemal žiadny pozemský majetok, ponúkol svojim nasledovníkom to, čo má **skutočnú** hodnotu – večný život. Alexandrova smrť ukazuje, aké naivné je hľadanie pozemského bohatstva bez nebeskej odmeny. Práve v tomto bode dáva naše proroctvo pozoruhodnú predpoveď, ktorej presnosť je až zarážajúca. Čo sa stane s ríšou po jeho smrti? Vrhnú sa jeho štyria generáli, Kasander, Lysimachos, Ptolemaios a Seleukos do vojny na život a na smrť za svoju ríšu? Rozhodli sa potlačiť prirodzenú túžbu po jedinom vládcovi a rozdelili kráľovstvo na štyri diely. To je symbol Grécka. Medené brucho je podrobnejšie a slávnejšie zobrazené v symbole leoparda, ktorého štyri krídla ešte podčiarkujú jeho rýchle dobývanie a rozdelenie na štyri časti.

Štvrté zviera

Súbežne so štvrtým kovom sochy z 2. kapitoly predstavuje štvrté zviera Rím. Intenzita jeho nadvlády je podobne ako v 2. kapitole naznačená rytmom trojky. Trom slovesám, ktoré ho charakterizujú v spomínanej kapitole – „*drví, krúši a poláme*“ (2,40), zodpovedajú tri prídavné mená – „*strašné, hrozné a veľmi silné*“ (v. 7) alebo iné tri slovesá „*požerie, pomláti, rozdrť*“ (v. 23). Navyše sa tu nachádza aj samotný kov – železo, ktorý predstavuje štvrté kráľovstvo v 2. kapitole. Zviera železnými zubami „*žralo a krúšilo*“. Aj štvrté zviera, podobne ako štvrté kráľovstvo sochy, sa úplne odlišuje od troch ostatných. Vo videní o soche bola rozdielnosť predstavená hrnčiarskou hlinou, z ktorej boli prsty na nohách. U štvrtého zvieraťa je rozdielnosť oproti ostatným naznačená ľudskou tvárou a malým rohom nachádzajúcim sa uprostred desiatich rohov.

Desať rohov

Desať rohov tu predstavuje desať kráľovstiev, ktoré povstanú zo štvrtého kráľovstva (v. 24). Tak ako v sne o soche, aj tu nasleduje za štvrtým kráľovstvom obdobie rozdelenia. Tento prorocký údaj je overený aj dejinami. Pod tlakom ťaženia Hunov sa germánske kmene obývajúce obrovské územie pohli na západ, usadili sa na území Rímskej ríše a vytvorili na jej troskách „*desať kráľovstiev*“. Zoznam týchto kráľovstiev sa u rôznych historikov miestami odlišuje, ale väčšina z nich medzi ne zaraďuje kráľovstvo „franské, burgundské,

alamanské, vandalské, suebské, vizigótske, saské, ostrogótske, lombardské a herulské“. Presná identifikácia desiatich kráľovstiev však nie je až taká dôležitá. V knihe Daniel sa toto rozdelenie nemusí vykladať doslovne. Číslo desať predstavuje hranicu, za ktorú sa už nedá ísť (1 Moj 18). Desatina symbolizuje najmenšiu, teda nedeliteľnú čiastku (Iz 6,13; 3 Moj 27,30). Aj tu, podobne ako v sne o soche, je dôraz položený na rozdelenie, ktoré je o to dôležitejšie, že nasleduje po období, pre ktoré bola príznačná jednota. Tieto kráľovstvá samy osebe nevzbudzujú zvláštny záujem. Prorok sa pri nich pozastavuje predovšetkým preto, že pozoruje zvláštny malý roh, ktorý sa objavuje uprostred týchto desiatich rohov.

Malý roh

Malý roh s ľudskou tvárou vzbudzuje prorokovu zvedavosť (v.20), a on vôbec nepochybuje o tom, že ide o najdôležitejšiu moc. Venuje jej najväčšiu časť svojho textu (v. 8.24.25). Tá moc označuje zavŕšenie všetkých mocí. Povaha malého rohu, obdobie, v ktorom sa objavuje v dejinách, jeho pôsobenie a osud sú údaje, ktoré nám prorok poskytuje, aby sme mohli v slede dejín rozpoznať jeho portrét a tak ho odhaliť.

Jeho povaha. Ľudský prvok, ktorý charakterizuje malý roh, označuje zásadne odlišnú moc od všetkých ostatných. Rovnakú črtu nachádzame aj v sne o soche. Tak ako sa hlina odlišuje od kovov, tak sa líši ľudské od zvieracieho. Vieme, že v Danielovom vyjadrovaní ľudské predstavuje náboženský rozmer. Roh neznamená nič iné ako politickú moc. Malý roh s očami a ústami človeka sa prejavuje ako politická moc, ktorej pohľad a reč, teda najvýraznejšia časť osobnosti, majú náboženský pôvod. Môžeme tu rozpoznať moc politickú a zároveň náboženskú, tak ako je to zrejme aj zo sna v 2. kapitole zo symbolu hliny zmiešanej so železom.

Čas jeho príchodu. Malý roh časovo nasleduje po desiatich rohoch a jeho príchod zničí tri z nich. Dejiny nás učia, že tieto národy boli väčšinou kresťanské, ariánskeho presvedčenia, ktoré neverili v Kristovo božstvo. Boli v ustavičnom konflikte s cirkvou a znamenali pre ňu vážne nebezpečenstvo o to viac, že sa niektoré z nich, hlavne Vizigóti, Vandali a Ostrogóti, usadili na území dnešného Talianska alebo v jej blízkosti. Kresťanskí panovníci postupne prijímali úlohu odstrániť toto fyzické a duchovné nebezpečenstvo. Franský kráľ

Chlodovik (485–511), prezývaný aj „nový Konštantín“, prvý pohanský kráľ, ktorý sa obrátil ku kresťanstvu, útočil na Vizigótov vo Vouillé pri Poitiers v r. 508. Justinián, ktorý panoval vo Východorímskej ríši (527–565), a ktorý ustanovil pápeža za „panovníka všetkých svätých Božích kňazov“, viedol takisto veľkú ofenzívu voči ariánom. Vandali boli porazení v severnej Afrike, v bitke pri Tricamarum v r. 534, a napokon Ostrogóti boli vyhnaní z Ríma v r. 538. Takto sa na dnešného Talianska, oslobodeného od ariánskeho jarma, mohla konečne cirkev rozvíjať podľa svojej vôle tak nábožensky, ako aj politicky. V knihe, ktorá má veľkú úctu, a ktorú Ján XXIII. mával na svojom nočnom stolíku, popisuje historik Charles Pichon cirkev ako „náboženskú a politickú moc“, ktorá sa objavuje po rozdelení Rímskej ríše ako jej prirodzený a nečakaný následník. Jeho slová sú ozvenou nášho proroctva: „Rímska ríša sa rozpadá a pápežstvo tak zaznamenáva nárast svojej autority... Ešte dvadsať rokov, ešte deväť cisárov, a zo Západnej ríše zostane pod prílivom invázií len vláda rímskeho pontifikátu“ „Pápežstvo definitívne nahradilo imperiálnu moc Ríma. Stalo sa najväčšou sociálnou a politickou mocou Talianska, jediným regulátorom okolitej anarchie, jediným možným sudcom medzi Rimanmi a barbarmi, pápež... sa prirodzene stáva rímskym kniežaťom. Nastáva pozemská vláda. Politická suverenita rímskeho biskupa, vodcu všeobecnej cirkvi..., sa javí... ako nadobudnutá, stabilná a všeobecne uznaná situácia“.

Jeho činnosť. Malý roh útočí proti Bohu a jeho ľudu. Tieto dva smery útokov závisia jeden od druhého, ako to naznačuje striedavý paralelizmus, ktorý to popisuje:

A. Vyslovuje slová proti Najvyššiemu (proti Bohu)

B. Utláča svätých Najvyššieho (proti jeho ľudu)

A1. Dúfa, že zmení časy a zákon (proti Bohu)

B1. A svätí budú vydaní do jeho ruky na čas, časy a polovicu času (proti jeho ľudu).

Protí Bohu – najčastejšie smerovanie prejavov nespokojnosti malého rohu (v. 8.20.25). Jeho slová sa označujú ako namyslené (v.8.20). a prezrádzajú domýšľavosť a pýchu. V uchvatiteľskej ctižiadosti zaujať Božie miesto môžeme znova vidieť ducha Bábela.

Spôsob, akým cirkev ešte aj dnes definuje svoju autoritu, nás vedie k záveru, že prorocký popis sa vzťahuje práve na ňu. Tituly, ktoré si dáva pápežská moc, vyznievajú ako úsilie prisvojiť si Božie výsady. Pápež je nazývaný aj „Boží námestník“, „Kráľ kráľov a Pán pánov“, držiteľ „plnosti moci“, čo sú prívlastky, ktoré výsadne a zvrchovane prináležia Bohu. Tento výklad je prekvapujúci. Predsa však odhaľuje tú najzákladnejšiu logiku. Moc, ktorú prorok oznamuje, môže byť len inštitúcia, ktorá sa odvoláva na rovnakého Boha ako Daniel, na skutočného Boha. Keby sa toto neoprávnené prisvojovanie týkalo nejakej neurčitej pohanskej modly, nebolo by to označené za uchvatiteľskú snahu voči Bohu, ale za modloslužbu. Je iba jediný svedok, ktorý si môže toto nárokovanie dovoliť. To, že sa na tomto mieste spomína práve cirkev, nie je nič zvláštne. Povýšenieť malého rohu voči Bohu sa však neobmedzuje len na domýšľavé slová (A), ale prejavuje sa aj v jeho úsilí nahradiť Božie miesto v dejinách (A1). Rovnaké slová používa Daniel aj vo svojej prvej modlitbe. Výraz „*on mení časy a doby*“ sa v nej vysvetľuje v zmysle „*zosadzuje kráľov a ustanovuje kráľov*“ (2,21). V tejto kapitole je rovnaké slovo „čas“ spojené s „*prevzatím kráľovstva*“ (v. 22) na potvrdenie, že iba Boh určuje čas svojho kráľovstva. Tým, že si právo meniť „*časy a zákon*“ (v. 25) prívlastňuje malý roh, správa sa na zemi ako Boh. Nielenže sa kráľovstvá dostávajú pod jeho kontrolu, ale ešte aj „*Boží ľud*“ je stotožnený s cirkvou. Odtiaľ sa už spása neočakáva zhora a v budúcnosti. Nádej sa prežíva v prítomnosti a Božie kráľovstvo sa vidí vo vnútri cirkvi. Keď sa cirkev začína spájať s politickými silami, prejavuje sa stále viac ako politická moc, ktorá sa stará predovšetkým o záležitosti tohto sveta a „*mení časy*“. Očakávanie Božieho kráľovstva, ktoré Biblia umiestňuje do neba a budúcnosti, sa postupne a nepozorovane nahradilo každodennými záležitosťami a politickým taktizovaním. Predtým cirkev ovplyvňovala dosadzovanie kráľov a vládcov, ale aj kardinálov ako Mazarin alebo Richelieu, ktorí ťahali za nitky kráľovstva. Dnes sa politizuje vo väčšom meradle. Od 2. svetovej vojny, a najmä vďaka iniciatíve Pia XII., sa cirkev presadzuje na medzinárodnej scéne. Zasahuje do kríz a konfliktov, ktoré vybuchujú na povrchu planéty, ale podporuje aj rôzne medzinárodné inštitúcie. V súčasnosti funguje 34 medzinárodných katolíckych organizácií.

Pápež neváha vyzývať k jednote krajín. „Jednota krajín je prirodzený postulát, skutočnosť, ktorá sa im vnucuje“ (Vianoce 1951). „Ľudia, ktorí si uvedomujú v tomto dejinnom okamihu svoju politickú solidaritu v celosvetovom meradle, sú nútení nasledovať toto medzinárodné verejné blaho, a tak využiť politické a ústavné prostriedky na dosiahnutie tohto cieľa“. Podľa Pia XII. spočíva úloha cirkvi v priamom zapojení do budovania tejto stavby. Nielen jednotliví členovia cirkvi majú mať vedomú účasť na organizácii medzinárodného spoločenstva, ale aj cirkev samotná ako inštitúcia má byť nápomocná pri budovaní ľudského spoločenstva (Vianoce 1955). Nazhromaždené plány Pia XII. nezostali len na papieri. Pápežský sen sa pred našimi očami stáva skutočnosťou. Dnes sme svedkami udalostí, ktoré sme si pred niekoľkými rokmi nevedeli ani predstaviť. Cirkev vystupuje čoraz viac do popredia ako sila, s ktorou treba počítat'. Zdá sa, že v nasledujúcich rokoch má hrať dokonca určujúcu úlohu v politike a neváhame ju postaviť na úroveň Ruska, Európy, či Spojených štátov. Bývalý jezuita Morris West, ktorý prežil niekoľko rokov vo Vatikáne, to naznačil už vo svojom románe Topánky svätého Petra, a neskôr v Božích bláznoch, kde je pápež posledných dní vykreslený ako politická osobnosť, ktorá zasahuje na medzinárodnej scéne a drží opraty osudu sveta. Nedávno aj Malach Martin, bývalý jezuita a súčasný profesor na Gregoriánskej pontifikálnej univerzite vo Vatikáne, venoval tomuto námetu rozsiahle dielo Kľúče krvi, so senzáčnym podtitulom „Boj o ovládnutie sveta medzi pápežom Jánom Pavlom II., Michailom Gorbačovom a kapitalistickým Západom“. Podľa tohto pozorovateľa je isté, že „veľká rivalita medzi troma silami za nastolenie prvého celosvetového systému vlády, aký kedy existoval v spoločnosti národov, sa už začala...“. Zámer určený pontifikátom Jána Pavla II. presne počítá s víťazstvom. Podľa spomínaného autora princíp odluky cirkvi od štátu, ktorý zruinoval západnú morálku, treba zrušiť, ak chceme vo svete vybudovať trvalý morálny a duchovný poriadok. Touto zvláštnou misiou bol poverený pápež ako Kristov námestník a najvyššia duchovná autorita na zemi. Podľa M. Martina to všetko dokonale súhlasí s dávny fatimským proroctvom, podľa ktorého katastrofa kozmického rozmeru vo východnej Európe zničí všetky nádeje komunistov a kapitalistov na ovládnutie sveta. Po tejto katastrofe vynikne pápež ako „služobník veľkého Božieho zámeru“.

Vo svetle týchto posledných udalostí a ich vnútornej analýzy je Danielovo proctvo naliehavejšie než kedykoľvek predtým. Podľa Danielovho proctva bude „politický“ postup ovládnutia sveta sprevádzaný aj náboženským rozmerom. Zákon zhora je nahradený iným zákonom. Zmena autority spôsobila aj zmenu očakávania. Premennivá tradícia, ktorá sa prispôsobuje pohybom zdola, nahradila nezmeniteľný zákon zhora. Tieto zmeny sa začali už v prvých storočiach, keď sobotu, deň odpočinku, ktorý ustanovil Boh na hore Sínaj (2 Moj 20,8–11) a ktorý dodržiaval aj Ježiš a jeho učenci (Luk 4,16; Sk 17,1.2), postupne nahradila nedeľa, posvätný deň uctievačov slnka. Zdá sa, že aj v Danielovom proctve je v spojení čas – zákon narážka na sobotu. Tento verš sa pripomínal aj vo večernej sobotnej židovskej modlitbe a spájal sa s pamiatkou stvorenia. Viera v Boha, ktorý určuje čas a zákon, sa totiž vyjadruje dodržiavaním soboty. Existuje aj vzťah medzi politickou aktivitou, ktorá odstraňuje očakávanie kráľovstva a náboženskou aktivitou, ktorá zabúda na sobotu. Sobota je totiž znamením očakávania Božieho kráľovstva. V biblickej tradícii sobota pripomína stvorenie (2 Moj 31,17) a oznamuje aj očakávanie odpočinku (Žid 4,5). Je to lekcia zakotvená v Ježišových zázrakoch vykonaných práve v sobotu: „*A či túto Abrahámovu dcéru, ktorú satan osemnásť rokov držal spútanú, nebolo treba z toho puta vyslobodiť v sobotný deň?*“ (Luk 13,16).

Proti Božiemu ľudu – to je ďalší smer vražedných útokov malého rohu. Pôvod tohto ľudu vysvetľuje horlivosť, s akou je prenasledovaný. „*Svätí*“, ako ich Daniel nazýva, nemajú nič spoločné s bežne zaužívanou predstavou o svätých so svätožiarou. „*Svätí*“ z knihy Daniel sa odlišujú tým, že patria do iného kráľovstva (4,14; 7,18.22). Sú to cudzinci, a preto aj kandidáti na prenasledovanie. Na tomto mieste slovo „*svätí*“ veľmi jasne predstavuje tých, ktorí sú prenasledovaní (7,21.25; 8,24). „*Svätí*“ povstávajú z kráľovstva zhora, a preto ohrozujú tých, ktorí budujú kráľovstvo zdola a falošne ho nazývajú „kráľovstvo zhora“. Je to ukážkový príklad intolerancie, ktorých máme v Biblii a v dejinách hojnosť. Zakaždým, keď sa človek povýši kultúrou či tradíciou na božskú úroveň, platí za to daňou vraždy, masakrou alebo plynovou komorou. Prenasledovanie je osudný dôsledok uzurpácie voči Bohu. Pokiaľ ide o naše proctvo, text sa nepohybuje len vo všeobecnej rovine.

Prenasledovanie sa umiestňuje konkrétne v čase, trvá „čas, časy a polovicu času“, čo v našej reči znamená tri a pol roka. K tomuto výkladu vedú viaceré prvky.

1. Už v predchádzajúcom oddieli bolo rovnaké slovo pre „čas“ (idan) použité v zmysle rokov (4,13; porovnaj 4,20.22).

2. V Písme sa zvyčajne neurčitý plurál „časov“ chápe ako „duálny plurál“ (teda dva časy). Po sčítaní dostávame obdobie tri a pol roka, teda 1260 dní (židovský aj babylonský rok podľa lunárneho kalendára má 360 dní).

3. Rovnaký výraz sa objavuje aj u Daniela 12,7 vo vzťahu k obdobiam susediacich časov (1290 dní a 1335 dní). Navyše, všetky tri časové úseky smerujú k rovnakému poslednému času (v. 7.9.1 1.12).

4. Tento výpočet je napokon potvrdený aj v Zjavení (11,2.3; 12,6; 13,5), kde rovnaký výraz „čas, časy a polovica času“ (Zj 12,14), týkajúci sa takisto prenasledovania svätých, je prepočítaný na 1260 dní (Zj 11,3 a 12,6), alebo na štyridsaťdva mesiacov (Zj 11,2 a 13,5). Vidíme, že dejinný rozmer uvedeného časového obdobia je zdôraznený viackrát. Na základe týchto údajov nám dnes ostáva už len odhaliť, o ktoré obdobie v dejinách ide. Oproti „času“ spomenutému v 4. kapitole, ktorý sa viaže na obdobie v živote človeka, sa tento „čas“ dáva do súvislosti so svetovými dejinami, pretože nás privádza až k posledným časom (12,7). Tento „čas“ sa má teda chápať v prorockom a nie v doslovnom zmysle. V prorockom jazyku Písma jeden deň predstavuje jeden rok. Tento princíp je jasne vysvetlený v knihe proroka Ezechiela, ktorý prežíval rovnaké utrpenie ako jeho súčasník Daniel (Ez 4,6). Tento časový údaj sa spomína aj na inom mieste knihy Daniel (pozri úvahu o 9. kapitole). Na základe všetkých týchto pozorovaní je zrejmé, že výraz „čas, časy a polovica času“, teda 1260 dní, znamená 1260 rokov. Ako sme už spomenuli, v roku 538 bolo Taliansko, geografické sídlo cirkvi, úplne oslobodená od hrozby ariánskej moci, a predovšetkým od Ostrogótov. V tomto okamihu sú položené podľa slov Y. Congara „základy hierarchicko-zostupnej, a napokon teokratickej vízie o moci“. Gregor Veľký (590–604) je, ako poznamenáva Jules Isaac, „prvý pápež, ktorý prijal funkcie, povinnosti a zodpovednosť panovníka štátu aj cirkvi“. Odvtedy sa cirkev, oslobodená od všetkých pút, začína upevňovať ako utláčateľský režim. Je to

nevyhnutný dôsledok uchvátenia moci. Dejiny cirkvi sa prelínajú s dejinami križiackych výprav, inkvizície a masakrov. Od horiacich hraníc Bartolomejskej noci cez tridsaťročnú vojnu je história dlhá a bolestná. Zaplatili za ňu milióny ľudských životov. Katolíci, protestanti, albigénci, valdenci, ale aj Židia, skrátka všetci, ktorí sa nenechali vomlieť do mlyna cirkvi, sú krvavými svedkami onej doby. Nejaký čas sa mohlo zdať, že toto násilie bolo oprávnené. Prenasledovaní boli predsa neverní a kacíri. „Aj keď je utláčateľ v práve“, hovorí Hillel, „Boh stojí vždy na strane utláčaného“. A utláčateľ nie je v práve nikdy. Dôkazom je práve to, že utláča. Je to znak zmäteného pocitu viny z jeho chýb a neúspechu. Nech je už totožnosť utláčaných akákoľvek, spravodliví, ktorých prorok nazýva „svätými“, k nim stále budú patriť. Keď sa obdobie prenasledovania začína v roku 538, tak sa podľa proroctva skončí o 1260 rokov, v roku 1798 (1260 + 538). Aj tu je výrazná dvojznačnosť. Na konci 18. storočia vrcholí rad udalostí, ktoré sa odvíjali rovnakým smerom: reformačné hnutie, ktoré striaslo jarmo cirkvi, vrenie, ktoré v cirkvi zapríčinilo vzburu jezuitov, vplyv encyklopedistov, ktorí hlásali filozofické pochybnosti a vebili skepticizmus, Francúzska revolúcia, ktorá sa stavala proti cirkevnej autorite a založila laickú spoločnosť, kde bol zbožstvený rozum. Napokon, a to je podstatné, v roku 1798 francúzske vojská, pod vedením generála Berthiera, vnikajú do Ríma a uväzňujú pápeža, ktorého hneď deportujú. Týmto skutkom, jediným svojho druhu, generál Bonaparte smeruje nielen k odstráneniu pápežskej moci, ale aj celej cirkvi. Irónia osudu je v tom, že práve Francúzsko, „najstaršia dcéra cirkvi“, ktoré hralo najdôležitejšiu úlohu a zaistovalo pápežovi jeho politické postavenie, zbavuje pápeža na nejaký čas jeho moci.

Jeho identita. Malý roh je teda katolícka cirkev ako politická a historická inštitúcia. Všetko súhlasí, portrét dejín sa zvlášťne zhoduje s prorockým náčrtom. To, že cirkev, tento výhradný Boží svedok, by mala byť pripodobnená uzurpátorovi voči Bohu a dokonca jeho nepriateľovi, je pohoršujúca a neslýchaná myšlienka. Je pravda, že dnes cirkev vystupuje s inou tvárou. Inkvizícia a križiacke výpravy patria do minulosti. Viac ako kedykoľvek predtým dnes cirkev bojuje na čele hnutí vzájomnej pomoci a slobody. Prorocké upozornenie sa teda zdá byť bezpredmetné. Súčasnosť však nezmazáva minulosť. Jedno je isté – proroctvo sa naplnilo. Aj keď

dnes cirkev, tak ako to bolo predpovedané v prorocktvе, už neprenasleduje, stále zostáva mocou, ktorá sa uchádza o výsady zhora, stále zostáva cirkvou, ktorá sa riadi radšej tradíciami ako pravidlami zhora. Znepokojujúci ráz tohto odhalenia nesmie spochybniť našu vieru. Aj samotný Daniel je otrasený týmto prekvapujúcim objavom. Dvakrát, na konci sna (v. 15) a v závere celej kapitoly priznáva: „*Mňa, Daniela, veľmi desili moje myšlienky, a zmenilo sa jasné vzosrenie mojej tváre*“ (v. 28). Tento výklad veľmi rýchlo podporili aj reformátori, napríklad Luther a mnoho ďalších, ale aj židovskí autori, z ktorých spomenieme aspoň Isaaca Abarbanela. Zaujímavé je aj to, že samotní katolícki autori, napríklad salzburský arcibiskup Eberhard II. (1200–1246) alebo portugalský jezuita Blasius Viegas (1554–1599), zastávali toto stanovisko a krytí pseudonymom obžalovávali svoju cirkev.

Malý roh a odpadnutie

Pavel predpovedal kruté prenasledovanie a odpadnutie vo vnútri ktoré postihne kresťanskú cirkev v prvých storočiach. „*Viem, že po mojom odchode pažraví vlci vtrhnú medzi vás a nebudú šetriť stádo. Aj spomedzi vás samých povstanú mužovia, ktorí budú prevrátene hovoriť, aby si priťahovali učeníkov.*“ Skutky 20,29.30 „*Nech vás nikto nijako neoklame. Lebo prv musí prísť odpadnutie a zjaviť sa človek neprávosti, syn zatratenia,...* Ved' tajomstvo neprávosti potajomky už pôsobí, ale prv musí byť odstránený ten, čo ho doteraz zdržiava. 2. Tes 2,3.7 Pavlova najväčšia starosť bola o odchýlenie sa od základných právd Božieho slova. Daniel, Pavel a apoštol Ján neustále varovali cirkev, aby bola na stráž, aby sa ľudské učenie nevyvýšilo nad Písmo. V malom rohu Daniel videl vznik odporujúceho náboženského systému, ktorý vyrastal v prvých storočiach z Rímskej ríše. Boh opísal toto odpadnutie rôznymi symbolmi. Porovnajme moc malého rohu z Daniela 7. kapitoly so šelmou zo Zjavenia 13. kap. Verše 5. a 6. predstavujú budúcu rozpínavosť malého rohu. Daniel 7 hovorí, že malý roh bude mať ústa hovoriace veľké veci. Bude to ľudský systém, nie božský. Zjavenie 13,5.6: „*Mala aj tlamu, aby hovorila veľké veci a rúhala sa; dostala moc pôsobiť štyridsaťdva mesiacov. A aj otvorila tlamu, aby sa rúhala Bohu, aby sa rúhala Jeho menu a Jeho stanu aj tým, ktorí majú v nebi svoje stany.*“ Boli mu dané ústa hovoriace „*veľké*

veci a rúhania“. Všimnite si: Moc malého rohu zo 7. kapitoly knihy Daniel hovorí veľké veci. Zjavenie 13 rozširuje opis 7. kap. Daniela. Hovorí, že vraví veľké veci a rúhania. Aká je biblická definícia rúhania? Ježiš bol obvinený z rúhania: „*Odpovedali Mu Židia: Pre dobrý skutok Ťa nekameňujeme, ale pre rúhanie, že sa Ty, človek, robíš Bohom.*“ . *Ján 10,33* Židia hovorili Ježišovi: „Rúhaš sa!“ Prečo? Pretože sa ako človek robíš Bohom. Rúhal sa Ježiš? Nie, pretože on bol Boh. Mohol si preto privlastňovať výsady a Božiu moc. Keby Ježiš nebol Bohom, ale iba ľudskou bytosťou, potom by toto stotožňovanie sa s Bohom bolo rúhaním. Pozorujme teda obraz, ktorý tu máme. Zo starého pohanského Ríma, štvrtej ríše, povstane moc opisovaná symbolom malého rohu. Táto moc malého rohu bude hovoriť veľké veci proti Bohu tým, že si bude privlastňovať výsady Božej moci.

Súd

Súd nepatrí nám. Preto nepodlieha ľudskej kontrole. Je opísaný ako skutočná udalosť v čase a priestore, s obsahom, ktorý sa týka tak osudu malého rohu, ako aj osudu svätých. Koncepcia súdu, tak ako je tu zapísaná, odporuje všetkým našim predpojatým predstavám. Boží súd netreba očakávať tu, v našich podmienkach. Úspech či neúspech, ktoré sprevádzajú ľudské bytie, nie sú, ako sa často nazdávame, dôkazom Božieho súdu. Pre Daniela je súd jedinečnou a svetovou udalosťou, ktorá poznamená záverečnú etapu dejín ľudstva. Udalosť súdu sa objavuje v druhej časti nášho textu a týka sa ešte histórie štvrtého zvierat'a a najmä malého rohu. Súd je predstavený slovami druhého veľkého úvodu k videniu: „*videl som v nočných videniach*“ a v poradí šiestym „a hľa“, ktoré uvádza na scénu malý roh s ľudskou tvárou. Štruktúra videnia jasne ukazuje, že súd je časovo umiestnený pred Kristov návrat, a nie počas alebo po ňom. Verš 26 dokonca upresňuje, že príde presne po 1260 rokoch, teda nejaký čas po r. 1798. Hneď po zmienke o období „*času, časov a polovice času*“ text pokračuje: „*Ale potom zasaadne súd*“. Táto udalosť je pre Daniela zo všetkých najdôležitejšia. V chastickej štruktúre 7. kapitoly je súd veľmi jasne postavený doprostred. A pretože táto kapitola je v strede knihy Daniel, z toho vyplýva, že súd uprostred nej znamená aj presný stred celej knihy. V biblickej tradícii sa spomienka na Daniela spája s Božím súdom. Aj v knihe

Ezechiel (14,14–20), jedinej knihe Starej zmluvy, ktorá sa priamo odvoláva na Daniela, náš hrdina vystupuje spolu s ďalšími dvoma dôležitými postavami Božieho súdu Jóbom a Nóachom, a to práve v súvislosti so súdom (v.13; porovnaj 17–22). Podobne aj jediné miesto v Novej zmluve, kde sa spomína Daniel, sa týka veľkého dňa Božieho súdu (Mat 24,15; porovnaj 16–21.38.39). Nakoniec, aj samotné prorokovo meno svedčí o dôležitosti Božieho súdu. „Daniel“ znamená presne „Boží súd“. Určite sa môžeme pýtať na zmysel a vhodnosť tejto udalosti. Súd sa vlastne stáva pre svet očakávanou nádejou. V našich predstavách sa súd obyčajne spája s trestom, a preto vzbudzuje len strach a obavy. V Biblii je naopak súd predstavený z pohľadu utláčaného a definuje sa ako akt spásy v jeho prospech a zároveň ako víťazstvo nad nepriateľom – utláčateľom. To sa odráža aj na národnej úrovni. Izraelskí sudcovia, vojnoví hrdinovia, ktorí drvia nepriateľov, sa nazývajú aj spasiteľmi (Sud 3,9.15; 6,36; 12,3). Tento dvojaký pohľad na Boží súd sa prejavuje najmä v žalmoch, kde Boh – Sudca vystupuje ako záchranca a zároveň ako pomstiteľ (Ž 18,47.48; 58,11; 94,1–6.22.23; 149,4.7–9; atď.).

V tejto kapitole je koncepcia súdu vyjadrená zásadou, že súd je ustanovený v prospech „svätých *Najvyššieho*“ (v. 22), v čom je zahrnutá aj odplata protivníkovi. Súd sa začína na pozadí vojny a utláčania: „*Videl som, že ten roh viedol vojnu so svätými a premáhal ich, až prišiel Starodávny dňov ...*“ (v. 21.22). Dva rozmery súdu možno rozpoznať aj vo vysvetlení anjela (v.26.27). Jeden je negatívny, týka sa malého rohu, ktorého panstvo je zrútané a odňaté (v. 26); druhý je pozitívny, je požehnaním pre svätých, ktorí dostávajú Božie kráľovstvo (v. 27). Predovšetkým scéna súdu s „trónom“, so „*Starodávnym dňov*“ a s „*otvorenými knihami*“ odhaľuje univerzálnosť a nesmierny dosah tejto udalosti.

Trón je prvá vec, ktorá priťahuje prorokovu pozornosť. Od začiatku nás upozorňuje, že scéna sa odohráva na kráľovskom dvore. Tento trón sa však výrazne odlišuje od iných trónov. Pri jeho opise Daniel používa rovnaký jazyk ako jeho súčasník Ezechiel. Je to ten istý trón. V oboch prípadoch je ohnivý (Ez 1,27; porovnaj Dan 7,9.10) a stojí na kolesách (Ez 1,21; porovnaj Dan 7,9). Prorok Ezechiel označuje tento trón ako „*obraz slávy Hospodinovej*“ a s úctou sa pred ním skláňa (v. 28). Videnie o tróne je predovšetkým videním o

Božom súde. Trón vyvoláva predstavu „súdenia“ a „zasadania súdu“, podobne ako oheň, ktorý sa z neho šíri. Oheň je totiž symbolom úplného zničenia a v Biblii vyjadruje myšlienku súdu (5 Moj 4,24; Ž 18,9–14; 21,10; 50,3; 97,3). Podľa zvyklostí na starovekom Strednom východe, a predovšetkým v Izraeli, bol súd kráľovskou funkciou. Kráľ súdil sediac na tróne.

Predstava Božieho trónu na scéne súdu je predovšetkým predstavou Božieho kráľovstva. Naň je sústredené všetko očakávanie. Všetci Boží nepriatelia budú vyhubení. Dejiny nie sú postavené na náhodných nehodách, ani nie sú vydané napospas náladám všelijakých utláčateľov. Mesto spravodlivosti a mieru, ospevované prorokmi, sa nebuduje na základe vyjednávania. Vyžaduje úplné víťazstvo nad zlom a smrťou. „*Starodávny dňov*“ je zvláštny výraz, ktorý sa na inom mieste v Biblii nevyskytuje. V Danielovom obraze myšlienku večnosti zvýrazňuje aj symbolika bielych vlasov. Táto postava predstavuje Boha, a potvrdzuje to aj nespočetná armáda služobníkov, ktorí ho obklopujú (porovnaj 1 Kráľ 22,19; Ž 68,18; Žid 12,22). Navyše zasadá na veľký trón, aby kraľoval a súdil. Predstava vysokého veku má zdôrazniť jeho právo súdiť. Vek je znakom múdrosti. Vysoký vek „*Starodávneho dňov*“ predstavuje vlastne záruku, že rozhodnutie súdu berie do úvahy všetky bezprávia. Tento sudca pozná každú príčinu každého skutku, sledoval ho od jeho zrodu (Ž 139,1–4), preto je schopný všetko zvážiť a spravodlivo zhodnotiť. Na druhej strane, čistota jeho charakteru názorom bielym oblečením naznačuje, že rozsudok bude vyneseny nestranne. Tento sudca nie je zapletený do neprávostí, ktoré odhaľuje a súdi. Nemá hriech, a tak je schopný jasne rozlíšiť medzi dobrom a zlom. Podobná myšlienka zaznieva aj z textu 1. knihy Mojžišovej, ktorý popisuje prvý Adamov hriech. Keď muž a žena nemali hriech, „*boli ako Boh, pokiaľ ide o poznanie dobra a zla*“ (1 Moj 3,22; doslovný preklad). Od spáchania prvého hriechu sa zlo pomiešalo s dobrom a odvtedy už dokonalé rozlíšenie medzi dobrom a zlom nie je možné. Čím viac sa totiž otvárame zlu, tým menej sme schopní rozoznať ho. Iba Boh je schopný rozlíšiť hriech a tak ho súdiť. Knihy sa otvárajú hneď po zasadnutí súdu. To je posledné konanie súdu. Ďalej opis súdu nepokračuje. V Biblii, ako sme si už všimli, je Písmo zvyčajne zvestovateľom súdu. Zmienka o knihách v kontexte božského kráľovského dvora teda naznačuje súd. Úlohou knihy je

predovšetkým zaznamenať minulosť, aby mohla svedčiť na súde (2 Moj 17,14). Preto aj prorok Malachiáš hovorí o „*pamätnej knihe*“ v súvislosti so súdom (Mal 3,16–18). Súd sa vďaka istote Božieho „rozpamätania“ stáva udalosťou spásy. Boh sa rozpomína na Nóacha (1 Moj 8,1), na Abraháma, Izáka, Jáкова (2 Moj 32,13), Ráchel (1 Moj 30,22), Annu (1 Sam 1,19). Boh sa rozpomína na Izrael (Ž 115,2). V žalmoch kričia obeť útlaku na Boha rovnakým spôsobom: „Rozpomeň sa!“ (Ž 25,6; 74,2). Božie rozpomenutie však môže priniesť aj trest. Boh sa rozpomína na Amalecha (1 Sam 15,2), na naše nepravosti (Ž 79,8; Jer 14,10), Boh sa rozpomína na Babylon (Zj 16,19) a jeho nepravosti (Zj18,5). Podľa Daniela „*každý, kto bude nájdený zapísaný v knihe*“ bude vyslobodený (12,1). Daniel však v týchto knihách („*vtedy som hľadel*“) vidí aj odsúdenie malého rohu (pozri v. 11.12; porovnaj Zj 19,20.21). To neznamená, že súd nadobudne účinnosť vo chvíli, keď sa otvoria knihy. Daniel v knihách vidí rozsudok, rozhodnutie o oslobodení alebo o treste, ale nevidí samotný súd, pretože ten príde až neskôr.

Syn človeka

Posledná etapa videnia je najznepokojujúcejšia a najfantastickejšia. Nieкто podobný „*Synovi človeka*“ prichádza na nebeských oblakoch. Znepokojujúca je jeho identita aj príchod.

Jeho identita

Od začiatku je jasné, že táto postava je v priamom protiklade so zvieratami. Výraz „*Syn človeka*“ zdôrazňuje ľudský pôvod tejto bytosti. Ľudské sa stavia proti zvieraciemu. S týmto typom vzťahu sme sa stretli už na začiatku videnia v narážke na Nebúkadneccarovu skúsenosť (v. 4) a pri malom rohu (v. 8). V Danielovej reči tento protiklad znamená základný rozdiel medzi dvoma zriadeniami predstavenými zvieratami a Synom človeka. Oproti zvieratám, ktoré symbolizujú politický rozmer a kráľovstvá zdola, človek symbolizuje náboženský rozmer a kráľovstvo zhora. V kontexte knihy Daniel výraz „*Syn človeka*“ znázorňuje postavu, ktorá pochádza svojou prirodzenosťou z Božieho kráľovstva. Nová zmluva a kresťanská tradícia v ňom vidí Ježiša Krista. Na základe tejto pasáže sa medzi prvými kresťanmi, očakávajúcimi svojho Pána, zaužíval pozdrav nádeje maran atha, „Pán prichádza“. Aramejské slovo atha (prichádza) totiž opisuje aj tu príchod Syna človeka (v. 13).

Jeho príchod

Daniel ho vidí zostupovať z neba. Očakávaný súd prichádza odinakiaľ. Táto pravda zaznieva v celom Písme. Pozemský človek nedokáže zachrániť sám seba. Na to potrebuje Boha, ktorý je mimo neho. Príchod Syna človeka Daniel popisuje siedmimi slovesami, ktoré prezrádzajú tri odlišné fázy.

Prvá fáza, ktorú prorok prežíva ako prítomnosť, je znázornená v hebrejčine príčastím slovesa: „...a hľa, s nebeskými oblakmi prichádzal ktosi na pohľad ako Syn človeka“ (v. 13a). Druhú fázu prorok umiestňuje do minulosti vo vzťahu k prvej a sú pre ňu príznačné tri v hebrejčine dokonavé slovesá, ktoré my prekladáme takto: „...a prišiel až ku Starodávnemu dňov, a dali mu priblížiť sa pred neho. A bolo jemu dané panstvo i sláva i kráľovstvo“ (pozri v. 13b.14a).

Tretiu fázu prorok umiestňuje do budúcnosti vo vzťahu k prvej. V našom preklade znie takto: „... a slúžili mu všetky národy a ľudia a jazyky, jeho panstvo je večným panstvom, ktoré nepominie, a jeho kráľovstvo je také, ktoré nebude zničené“ (v. 14). Inak povedané, medzi príchod Syna človeka, ktorý nastoľuje kráľovstvo (prvá fáza) a jeho účinné fungovanie (tretia fáza), prorok vkladá záblesk minulosti, kde vidíme Syna človeka počas súdu v dôvernom vzťahu so „Starodávny dňov“. Touto štylistikou prorok naznačuje, že vlastníctvo kráľovstva nevyhnutne zahŕňa aj zmienku o súde. Syn človeka, ktorý tak úzko spolupracoval pri súde, je tá istá postava, ktorá prichádza zachrániť národ „svätých“ a priviesť ich do svojho večného kráľovstva. Samotný Syn človeka je teda zodpovedný za rozhodnutie o záchrane. On je spojovacím článkom medzi súdom a kráľovstvom. Cesta od súdu do kráľovstva vedie len cez neho. Očakávanie sa naplnilo. Z nekonečne vzdialeného neba prichádza Syn človeka. Daniel je svedok tejto udalosti. Túžba po spojení neba a zeme, o ktorom sníval Jákob na svojom kameni (1 Moj 28,12), oznamovali proroci, ospevovali žalmisti, očakávali Izraelci i kresťania, sa napokon naplnila. Štruktúra 7. kapitoly o tom svojím spôsobom hovorí. Trikrát text prechádza rozlučovacím spôsobom z prózy do poézie, podľa toho, či sa videnie týka zeme alebo neba:

verše 2 – 8 na zemi próza

verše 9.10 v nebi poézia

verše 11.12 na zemi próza

verše 13.14 v nebi poézia

verše 15–22 na zemi próza

verše 23–27 v nebi poézia

To naznačuje tajomný vzťah medzi osudom sveta a nebeským zriadením. Stúpajúcim a klesajúcim pohľadom zo zeme na nebo a naopak, prorok pripravuje čitateľa na predstavu nebeského kráľovstva takmer neuveriteľnú pre pozemských ľudí. V tom spočíva zmysel 7. kapitoly, ktorá je v samotnom srdci knihy Daniel. Nech sa budúcnosť zdá akokoľvek tmavá, Božie oko stále hľadá na svoje deti. Súd zasadne. Bude vyneseny rozsudok. Boží nepriatelia budú vyhubení. Bude ustanovené Božie kráľovstvo. Daniel vlieva dôveru a nádej do dní, ktoré ležia pred nami.

Otázky:

1. Čo hovorí táto kapitola o Bohu, jeho charaktere a jeho záujme o ľudstvo?
2. Čo hovorí táto kapitola o dobe konca a vývoji dejín pred koncom?
3. Čo hovorí táto kapitola o úspešnom kresťanskom živote? Ako môže pomôcť ľuďom riešiť ich životne problémy?

Spracoval Mgr. Karol Badinský BTh.